

ဓမ္မလမ်းတရားစဉ်

စာတ်(၆)ပါး သိမ်းဆည်းပုံကျမ်း

ဒေါက်တာစိုးထွင် (မန္တလေး)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်

ဓမ္မလမ်း - ဝိပဿနာအဖွဲ့ (၁၀) နှစ်တာ ဓမ္မခရီး၏

(၁)

“ နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ”
ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာတို့အား ဤဓမ္မစာစုဖြင့်
ရိုသေစွာ ကန်တော့ပါ၏။

မင်းကွန်း ပထမ ဓမ္မနာဒ
ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏
စာတံ(၆)ပါး သိမ်းဆည်းပုံကျမ်း

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

‘ဝိသုဒ္ဓိမဂ်’
ဓမ္မလမ်း-ဝိပဿနာသင်တန်းအတွက်
ကောက်နုတ်တင်ပြသည်။

(၂)

**‘ဝိသုဒ္ဓိမဂ်’
ဓမ္မလမ်း-ဝိပဿနာအဖွဲ့
(၁၀)နှစ်တာ ဓမ္မခရီး၏အမှတ်တရ ဓမ္မဒါန**

၂၀၀၆-ခုနှစ် မတ်လမှာ မန္တလေးမြို့က သူငယ်ချင်းတစ်စုနှင့် တရားဓမ္မများကို စတင်ဆွေးနွေး ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ ဒေါက်တာသက်လွင်၊ ဒေါက်တာစိန်လှမင်း၊ ဒေါက်တာအေးစိုး၊ ဒေါက်တာစိန်မြင့်၊ ဒေါက်တာသီသီ၊ ဒေါက်တာမိမိတို့ဖြစ်ကြပါသည်။ ရန်ကုန်မှာတော့ ၂၀၀၆-ခုနှစ် သြဂုတ်လမှာ ဒေါက်တာရွှေထွန်း၊ ဒေါက်တာခင်မောင်ဖြူ၊ ဒေါက်တာအောင်ဇော်၊ ဒေါက်တာတင်ဆွေ၊ ဒေါက်တာနေဝင်း၊ ဒေါက်တာအောင်ကျော်ဝင်း၊ ဒေါက်တာတင်တင်ဝင်း(ဂျူး)၊ ဒေါက်တာကြူကြူတို့သူငယ်ချင်းတစ်စုနှင့် ဒေါက်တာရွှေထွန်း၏အိမ်တွင် စနေ၊ တနင်္ဂနွေအပတ်စဉ် တရားစကားဝိုင်းအနေဖြင့် ပြောကြားခဲ့ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ၂၀၀၆-ခုနှစ်မှ စတင်သန္ဓေတည်ခဲ့သော ‘ဝိသုဒ္ဓိမဂ်’ ဓမ္မလမ်း-ဝိပဿနာအဖွဲ့သည် ၂၀၁၆-ခုနှစ်ဖြစ်သော ယခုအခါတွင် (၁၀)နှစ်ပြည့်မြောက်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ဤ(၁၀)နှစ်တာ ဓမ္မခရီးကို လျှောက်လှမ်းခဲ့ကြသော သူငယ်ချင်းတစ်စုတို့သည် (၁၀)နှစ်ပြည့်အမှတ်တရအဖြစ် မင်းကွန်း တိပိဋကဆရာတော်ဘုရားကြီး ဖွင့်ဆိုဟော

(၃)

ကြားထားသော ပထမ ဓမ္မနာဒ ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ “ဓာတ် (၆)ပါး သိမ်းဆည်းပုံကျမ်း”ကို ဝိပဿနာတရား လေ့လာပွားများ အားထုတ် လိုသော ယောဂီများအတွက် အကျိုးများခြင်းအလို့ငှာ ဓမ္မဒါနအဖြစ် လှူဒါန်းကြပါသည်။

‘ဝိသုဒ္ဓိမဂ်’ ဓမ္မလမ်း-ဝိပဿနာအဖွဲ့၏ (၁၀)နှစ်မြောက် အမှတ်တရ ဓမ္မဒါနအဖြစ် လှူဒါန်းရသော အလုံးစုံသော ဒါနတို့တွင် အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သည့် ဤဓမ္မဒါန ကုသိုလ်ကံစေတနာတို့ကြောင့် ဒုက္ခဆင်းရဲဟူသမျှ ချုပ်ရာငြိမ်းရာဖြစ်သော မြတ်နိဗ္ဗာန်ကို ချမ်းသာလွယ်ကူသောအကျင့် လျှင်မြန်ထက်သန်သော ဉာဏ်တို့ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုပါစေကြောင်း ဆုတောင်းမေတ္တာ ပို့သအပ်ပါသည်။

‘ဝိသုဒ္ဓိမဂ်’

ဓမ္မလမ်း-ဝိပဿနာအဖွဲ့ကိုယ်စား
ဒေါက်တာစိုးလွင်(မန္တလေး)

နိဒါန်း

မင်းကွန်း တိပိဋကဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် (၁) မုံရွာမြို့ လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ (၁) “ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်၊ သစ္စာ လင်္ကာကျမ်း”၊ (၂) စစ်ကိုင်းမြို့နယ် မင်းကွန်းတောင်ရိုး ပထမဓမ္မနာဒ ဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ “ဓာတ် (၆)ပါးသိမ်းဆည်းပုံကျမ်း”၊ (၃) မင်းကွန်း တိပိဋက ဓရဆရာတော် ဘုရားကြီးကိုယ်တိုင် ရေးသားပြန်ဆိုတော်မူသော “ရာဟုလောဝါဒ သုတ္တန်များ၊ ဝိဇယသုတ္တန် (မြန်မာပြန်)တို့ကို စုပေါင်း ကာ ကျမ်းစာအုပ်တစ်အုပ်အဖြစ် ရေးသားတော်မူခဲ့ပါသည်။ မင်းကွန်း ဆရာတော်ဘုရားကြီးရေးသားထားတော်မူသော ထိုကျမ်းစာအုပ်၏ နိဒါန်းမှ အောက်ပါတို့ကို ကောက်နုတ်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာမြန်မာလူမျိုးများ အဘိဓမ္မာဉာဏ်မျက်စိ ပွင့်လင်းကြ စေရန် ကျေးဇူးရှင် လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် “ပရမတ္ထသံခိပ် ကျမ်း”ကို ရေးသားချီးမြှင့်တော်မူခဲ့သည်။ ထို“ပရမတ္ထသံခိပ်ကျမ်း”သည် လင်္ကာပုဒ်ပေါင်း (၆၆၀)ရှိသဖြင့် လူဝတ်ကြောင် ဒကာ-ဒကာမများ အရဆောင်ရန် မလွယ်ကူသကဲ့သို့ ဖြစ်ရလေသည်။

(၅)

သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာမြန်မာလူမျိုးများ အန္တပုထုဇဉ်အဖြစ်ကို လွန်မြောက်၍ ကလျာဏပုထုဇဉ်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိကြရန် လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် တဖန် လင်္ကာ (၁၀)ပုဒ်မျှဖြင့် ခန္ဓာတရား၊ အာယတနတရား၊ ဓာတ်တရား၊ သစ္စာတရားတို့၌ အဝါးဝ နားလည်သွား ကြစေရန် “ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်၊ သစ္စာလင်္ကာကျမ်း”စာအုပ်ငယ်ကို ထပ်မံရေးသား ချီးမြှောက်တော်မူပြန်သည်။ သို့သော် ထိုစာအုပ်ငယ်မှာ မတွင်ကျယ်ဘဲ ရှိခဲ့ပြန်လေသည်။

ဘုန်းကြီးမှာ ရန်ကုန်မြို့ အဘိဓမ္မာပြန့်ပွားရေးအသင်းကြီး၏ သြဝါဒါစရိယ တစ်ပါးဖြစ်သည့် အလျောက် မိမိလက်ဝယ်ရှိနေသော “ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်၊ သစ္စာလင်္ကာကျမ်း”စာအုပ်ငယ်ကို အဘိဓမ္မာ ပြန့်ပွားရေးအသင်းမှ ဓမ္မဒါနအဖြစ် ရိုက်နှိပ်လျှူဒါန်းရန်ပေးအပ် တိုက်တွန်းခဲ့ ပါသော်လည်း အကြောင်းမညီညွတ်၍ မရိုက်နှိပ်ဖြစ်သေးသဖြင့် လူထု လက်ဝယ်သို့ အရောက်နှေးခဲ့ရပြန်ပါသည်။

ယခုတဖန် ရိုက်နှိပ်ရန် အကြောင်းပေါ်ပေါက်လာပြန်သည်မှာ ရန်ကုန်မြို့ သမိုင်းရပ် “ကျိုက်ဝိုင်း” မဟာတိလောကာရုံကျောင်းတိုက်၌ စာသင်တိုက်ဖွင့်ပွဲကျင်းပရာ ဆရာဒကာနှစ်ဘက်တို့မှ တောင်းပန်လျှောက် ထားကြသဖြင့် “အနာဂတ်သာသနာအတွက် ဆရာဒကာ နှစ်ဘက်လုံး ကပင် လိုအပ်ချက်အဝဝ ပြည့်စုံစေလိုသည့် အာသာဆန္ဒဖြင့် မူသစ် ချကာ ဆောင်ရွက်လိုကြကြောင်း” ကြိုတင် သိရှိထားသည့်အလျောက် “ဤကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးကြမည့် သံဃာတော်တို့သည် ‘နိဿရ ဣတ္ထ ပရိယတ္တိသို့ = ဝါ ပရိယတ္တိမှ ပဋိပတ္တိသို့’ဟူသော ဆောင်ပုဒ်တို့ဖြင့် စာပေပရိယတ္တိအသိဉာဏ်နှင့် အကျင့်ပဋိပတ်တို့ကို တစ်ထပ်တည်း သိရှိ ကျင့်သုံးမှုကို စာသင်တိုက်ဖွင့်စကပင် စတင်သင်ကြား လေ့ကျင့်ပေးနိုင်

(၆)

စေရန်နှင့် ဆရာကောင်းရရှိကြသော ဒကာ-ဒကာမအပေါင်းတို့အား လည်း ဤမူဖြင့်သာ ယခုကပင် ဆရာဒကာနှစ်ဦးသားတို့ ကျင့်သုံးကြစေ လိုကြောင်း” စာသင်တိုက်ဖွင့်ပွဲ သြဝါဒအဖြစ်ဖြင့် ပြောကြားခဲ့ပါသည်။

ဒကာ-ဒကာမများအတွက်လည်း ပရိယတ္တိ၊ ပဋိပတ္တိ၊ ပဋိဝေဓ= သဒ္ဓမ္မသုံးဖြာ သာသနာတော်ကို စောင့်ရှောက်ကြမည့် ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြ သည့်အလျောက် “ဓမ္မရက္ခိတအသင်း”အမည်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ကြရန် အသင်း၏အမည်ကိုပါ ရွေးချယ်ပေးခဲ့ပါသည်။

ဤတွင် ဓမ္မရက္ခိတအသင်းဝင် သူတော်စင်အပေါင်းတို့အတွက် ပဋိပတ်ဘက်တွင် လေးနက်စွာ ကျင့်သုံးလိုက်နာရမည့် ကျင့်စဉ်နည်းလမ်း ကောင်းအနေဖြင့် ကျင့်သုံးထိုက်သော လက်စွဲစာအုပ်တစ်ခုကို ညွှန်ကြား ပေးပါရန် တောင်းပန်လျှောက်ထားလာရာ အကြိမ်ကြိမ်ရိုက်နှိပ်ပြီး ဓမ္မဒါန ပြုခဲ့ဖူးသော (၁) ပထမဓမ္မနာဒ ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ “ဓာတ် (၆)ပါး သိမ်းဆည်းပုံကျမ်း” (၂) မဟာဗုဒ္ဓဝင်ကျမ်းမှ ထုတ်နုတ်ဖော်ပြအပ်သော “ရာဟုလောဝါဒ သုတ္တန်များနှင့် ဝိဇယသုတ္တန် မြန်မာပြန်ကျမ်း”နှင့် (၃) ဤ “ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်၊ သစ္စာလင်္ကာကျမ်း”တို့ကိုပင် ပြန်လည် ရိုက်နှိပ်အသုံးပြုကြရန် ညွှန်ကြားလိုက်ပါသည်။

ဓမ္မမာမက သူတော်စင်အပေါင်းတို့သည် အစဉ်အတိုင်း ရိုက်နှိပ် ဖြန့်ဝေမည့် ကျမ်းစာသုံးစောင်ကို လေ့လာနာယူ သင်ကြား နှလုံးသွင်း ပွားများ ကြ၍ ဓမ္မပီတိအရသာကို ဝလင်စွာ သုံးစွဲနိုင်ကြပါစေကုန်သတည်း။

(ပုံ) ဦးဝိစိတ္တသာရာဘိဝံသ
(၁၃. ၅. ၃၈)

နိဒါန်း

ဓာတ်(၆)ပါးသိမ်းဆည်းပုံကျမ်း ဖြစ်ပေါ်လာရပုံအကြောင်းရင်း

၁၂၉၈-ခုနှစ် တပေါင်းလတွင် မင်းကွန်း ဓမ္မနာဒကျောင်းတိုက် ပထမဆရာတော်ဘုရား (ဦးပညာစက္ကမထေရ်)၏ကိုယ်ဝယ် အသက်ကို ချွေမည့် လည်ပင်းရောဂါ စွဲကပ်လာလေသည်။ ထိုအသက်ကိုချွေမည့် ရောဂါစွဲကပ်သည်မှ အစပြု၍ ရောဂါကြောင့် မျက်နှာရှုံ့မဲ့ ဖောက်ပြန်ခြင်း အလျဉ်းမရှိဘဲ အဓိဝါသန ခန္တီနှလုံး အမြဲသုံးတော်မူပါသည်။

ဆရာတော်၏ရောဂါဒဏ်ကို ကြုံကြုံသည်ခံနိုင်ပုံကို မြင်ရသော ကင်းဝန်မင်းကြီးတိုက် ‘သီရိဝေပုလ္လတိုက်ကျောင်းဆရာတော်’ အရှင် ဇာဂရမထေရ်သည် ဤမျှပြင်းထန်သည့် ရောဂါဒဏ်ကို ညည်းတွား ပင်ပန်းမှုမရှိဘဲ ပကတိသည်းခံနိုင်သော ဆရာတော်၏သန္တာန်ဝယ် အထူး နှလုံးသွင်းအပ်သည့်တရားများ မုချကေန်ရှိရမည်ဟု ယုံကြည်အားကိုး စွာဖြင့် ဆရာတော်အား ‘တပည့်တော်များ အသက်ထက်ဆုံး နှလုံး သွင်း၍ ကောင်းမည့်တရားကို ညွှန်ကြားတော်မူပါဘုရား’ဟု လျှောက် ထား တောင်းပန်လေသည်။ ထိုအခါ ဆရာတော်သည် ရောဂါနှိပ်စက် မှုကိုလျစ်လျူရှု၍ ဤ‘ဓာတ် ၆-ပါးသိမ်းဆည်းပုံ’ဟူသော စာစောင်

(၈)

ကျမ်းငယ်ကို ရေးသားတော်မူပါသည်။

ထိုစာစောင်ကျမ်းငယ်မှာ စာနေကျဉ်းသလောက် အနက် အဓိပ္ပါယ် နက်နဲကျယ်ဝန်းလှဘိသည်။ ဆရာတော်ကိုယ်တိုင်က အဘိဓမ္မာ မူလဋီကာကျမ်း၊ သဒ္ဒါဘက်ဆိုင်ရာ မောဂ္ဂလာန် ဗျာကရုန်းကျမ်းတို့ကို အထူးနှစ်သက်တော်မူသည့် သံခိတ္တရူစိ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ပီပီ ဤစာစောင်ကျမ်းငယ်ကို ရေးရာ၌လည်း စာနေကျဉ်းနှင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် ပြည့်ကြွယ်နက်နဲသည့်တရားလုံးတို့ကို စကားအသုံး တိုတိုကျဉ်းကျဉ်းဖြင့် ရေးသားတော်မူခဲ့ပါသည်။

(ပုံ) ဦးဝိစိတ္တသာရာဘိဝံသ
(၁၀-၁၀-၃၆)
မင်းကွန်းတိပိဋကဆရာတော်

**မင်းကွန်း ပထမဓမ္မနာဒ
ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏
ဓာတ် ၆-ပါး သိမ်းဆည်းပုံ**

ပရမတ္ထတရားမှန်သမျှ ခြပ်ဟူလျှင် မြူကိုမျှမရအပ်။ အလုံး၊ အခဲ၊ အရှည်၊ အတို၊ အပု၊ အဝိုင်းစသော စိတ်၌ထင်မြင်နေသည့် သဏ္ဍာန်များကို ပျောက်အောင် ဖျောက်ရမည်။

ဖျောက်ပုံမှာ ငရုတ်စေ့၌ စိတ်ဖြင့်သာ တွေ့ရှိထင်မြင် ခံစားရသော အစပ်အရသာကို ကြည့်ရှုသိမြင်ရသကဲ့သို့ ပထဝီစသော ပရမတ္ထ သဘာဝ ဓာတ်တို့ကိုလည်း သတ္တိကိုသာ မြင်အောင်ကြည့်ရှုရာ၏။ **(သတ္တိကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့သိမှ ပရမတ္ထသို့ဆိုက်သည်။)** အလုံး၊ အခဲ၊ အရှည်၊ အတို၊ အပု၊ အဝိုင်း စသော သဏ္ဍာန်ကို အနည်းငယ်မျှ မထင်မြင်စေရ။

သဏ္ဍာန်ကိုထင်မြင်နေသမျှ ပရမတ္ထသို့ မဆိုက်ရောက်သေး ဟူ၍ မှတ်ယူရာ၏။ သဏ္ဍာန်ကို နှလုံးမသွင်းဘဲ ခက်မာမှုစသော သတ္တိ ကိုသာ **(ငရုတ်စေ့၏အဝိုင်း ပြားချပ်ချပ်သဏ္ဍာန်ကို ဖျောက်ပယ်၍ အစပ် အရသာကို ‘ကွက်၍’ ဆင်ခြင်စဉ်းစားသကဲ့သို့)** ရှုဆင်ခြင် ရာသည်။

ဃနလေးပါး

သမူဟနှင့်၊ သန္တတိမျှ၊ ကိစ္စအာရုံ၊ ဤလေးပုံ၊ အစုံခွဲဖျက်ဖြို။

၁။ သမူဟဃန - အပေါင်းအခဲကြီးတစ်ပုံ၊

၂။ သန္တတိဃန - အစဉ်အခဲကြီးတစ်ပုံ

၃။ ကိစ္စဃန - ပရမတ္ထသဘာဝတို့၏ အလုပ်ကိစ္စ
အစုအခဲကြီးတစ်ပုံ

၄။ အာရမ္မဏဃန - အာရုံအစုအခဲကြီးတစ်ပုံ

ဤလေးပုံတွင် သမူဟသည် ဒြပ်ဟူသမျှနှင့်သက်ဆိုင်သည်။
သန္တတိကား ကာလနှင့်သက်ဆိုင်သည်။ ကိစ္စနှင့်အာရမ္မဏတို့ကား ဒြပ်၊
ကာလ နှစ်ဌာနတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည်ဟု အကျဉ်းမှတ်ယူရာ၏။

သမူဟဃနဖြိုနည်း

သမူဟဃနဖြိုဖျက်ရာ၌ ခန္ဓာငါးပါးအနေဖြင့်၎င်း၊ အာယတန
တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးအနေဖြင့်၎င်း၊ ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးအနေဖြင့်၎င်း
များပြားစွာရှိလေသည်။ အဘိဓမ္မာပိဋကတ်၊ သုတ္တန်ပိဋကတ်တို့၌
ဟောတော်မူသမျှသော တရားအစုတို့သည် ထိုအခဲကြီးများကို ဖြိုဖျက်ရန်
ဟောကြားအပ်သည့် တရားတို့ပေတည်း။ အချုပ်အားဖြင့် သဂြိုဟ်ကျမ်း
တစ်ကျမ်းလုံးသည် ထိုဃနခေါ်သည့် အခဲကြီးလေးမျိုးတို့ကို ဖြိုဖျက်ရန်
နည်းကောင်းကြီးပေတည်း။

ထိုနည်းကောင်းများစွာတို့တွင် ‘ပုတ္တုသဘာဝီ’အရှင်အား ဟော
ကြားအပ်သော ဓာတ်ခြောက်ပါးအနေဖြင့်ကြည့်၍ ဖြိုဖျက်နည်းသည်
မကျဉ်းမကျယ် မနည်းမများဖြစ်သဖြင့် ထိုအရှင်မြတ် ‘**အနာဂါမ်
အရိယာ**’ဖြစ်၍ သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ ကပ်ရောက်သွားကြောင်း ကျမ်းဂန်တို့၌
လာရှိရကား ယင်း ‘**ဓာတ်ခြောက်ပါးနည်း**’ဖြင့် (သမူဟဃန၊ သန္တတိဃန၊

ကိစ္စဃန)တို့ကို ဖြိုဖျက်ပုံကို ပြပေအံ့။

ဓာတ်ခြောက်ပါးဟူသော်ကား - ၁။ ပထဝီဓာတ် ၂။ အာပေါဓာတ် ၃။ တေဇောဓာတ် ၄။ ဝါယောဓာတ် ၅။ အာကာသဓာတ် ၆။ ဝိညာဏဓာတ်၊ ဤခြောက်ပါးတို့တည်း။

ထိုခြောက်ပါးတို့တွင် 'ခက်မာ၊ ယိုစေး၊ ပူအေး၊ ထောက်ကန်၊ ရုပ်မှန်ပိုင်းဖြတ်၊ အာရုံဓာတ်ကို၊ တပ်တပ်မြင်သိ၊ ဤသတ္တိ၊ မှတ်ဘိလက္ခဏာ'ဟူသော ဆောင်ပုဒ်လင်္ကာအတိုင်း အကြမ်းအနု ခက်မာမှု သတ္တိသည် ပထဝီဓာတ်၏လက္ခဏာသဘော၊ ယိုစေးဖွဲ့စည်းမှုသတ္တိသည် အာပေါဓာတ်၏လက္ခဏာသဘော၊ ပူမှုအေးမှုသတ္တိသည် တေဇောဓာတ်၏ လက္ခဏာသဘော၊ လှုပ်ရှားထောက်ကန်မှုသတ္တိသည် ဝါယောဓာတ်၏ လက္ခဏာသဘော။ ရုပ်ကလာပ်မှန်သမျှကို မရောယှက်အောင် ပိုင်းခြား ကန့်သတ် ခြား၍ ဖြတ်၍ပေးခြင်းသတ္တိသည် အာကာသဓာတ်၏လက္ခဏာသဘော၊ အာရုံခြောက်ပါးကို အစိုးတရ သိမြင်မှုသတ္တိသည် ဝိညာဏဓာတ်၏ လက္ခဏာသဘော။ ဤကား **(လက္ခဏာကို ရှု၍ ဓာတ်ခြောက်ပါးခွဲပုံတည်း။)**

ဆိုလိုရင်းကား ဤတစ်လံမျှလောက်သော ခန္ဓာကိုယ်၌ စမ်းသပ်၍ ကြည့်လျှင် တွေ့သိရသော အကြမ်းအနု ခက်မာမှု သတ္တိသဘောမှန် သမျှသည် **(ပထဝီဓာတ်သာလျှင်ဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမဟုတ်။)**

စိတ်ဖြင့်ကြံဆသိအပ်သော ယိုစေးဖွဲ့စည်းမှု သတ္တိသဘော မှန် သမျှသည် **(အာပေါဓာတ်သာလျှင်ဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမဟုတ်။)**

စမ်းသပ်၍ကြည့်လျှင် တွေ့သိရသော ပူမှုအေးမှု သတ္တိသဘော မှန်သမျှသည် **(တေဇောဓာတ်သာလျှင်ဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမဟုတ်။)**

စမ်းသပ်၍ကြည့်လျှင် တွေ့သိရသော လှုပ်ရှားထောက်ကန်မှု

သတ္တိသဘောမှန်သမျှသည် **(ဝါယောဓာတ်သာလျှင်ဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမဟုတ်။)**

စိတ်ဖြင့်ကြံဆသိရသော ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မရောယှက်အောင် ပိုင်းခြားကန့်သတ် ခြား၍ ဖြတ်၍ပေးခြင်း သတ္တိသဘောမှန်သမျှသည် **(အာကာသဓာတ်သာလျှင်ဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမဟုတ်။)**

စိတ်ဖြင့်ကြံဆသိရသော အာရုံခြောက်ပါးကို အစိုးတရသိမြင်မှု သတ္တိသဘောမှန်သမျှသည် **(ဝိညာဏဓာတ်သာလျှင်ဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမဟုတ်။)**

ထိုဆိုအပ်ပြီးသော ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့တွင် ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော ဤလေးပါးတို့သည် ရုပ်တရားတို့တည်း။ ထိုရုပ်ကြီးလေးပါး**(မဟာဘူတကြီးလေးပါး)**တို့ကို နာနာကြည့်၍ ပွားများလျှင် **‘ဓာတုဝဝတ္ထာန်ကမ္မဋ္ဌာန်း’** ပေါက်ရောက်၏။

စက္ခု၊ သောတ၊ မျက်စိအကြည်ရုပ်၊ နားအကြည်ရုပ် စသည်တို့နှင့်တကွ ထိုရုပ်ကြီးလေးပါး သတ္တိလေးမျိုး တစ်တွဲတစ်တွဲ တစ်စုတစ်စုကို ရုပ်ကလာပ်ခေါ်၏။ ထိုရုပ်ကလာပ် တစ်စည်းနှင့်တစ်စည်း သဘာဝသတ္တိချင်း မရောယှက်ဖို့ရန် အာကာသဓာတ်သည် ပိုင်းဖြတ်ကန့်သတ်လျက် တည်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် သမူဟယန အပေါင်းအခဲကို ဖြိုဖျက်သောအခါ ထိုအာကာသဓာတ်ကို နာနာသွင်း၍ကြည့်ရ၏။ ထိုသို့ကြည့်နိုင်မှ အစိတ်စိတ်ကွဲပြား၍ **‘ရုပ်သဘာဝသတ္တိများ ထင်ရှား’** လာနိုင်သည်။ (ဤကား ရုပ်ဓာတ် ၅-ပါးအတွက်တည်း။)

အာရုံခြောက်ပါးကို အစိုးတရ သိမြင်မှုသတ္တိကား နာမ်ဓာတ်တည်း။ အာရုံခြောက်ပါးကို အစိုးတရ သိမြင်မှုသတ္တိအစုသည် ဝိညာဏ်ခေါင်းဆောင်သော **နာမ်တရားအစုသာဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမဟုတ်။**

ရုပ်ဓာတ်သတ္တိကလေးများသည် ပကတိ လူမျက်စိဖြင့် မမြင်ရဘဲ နတ်မျက်စိဖြင့်သာမြင်နိုင်သည့် ပရမာဏုမြူကလေးတစ်ခုစာ၌ပင် ရုပ်ကလာပ်စည်းပေါင်း ၄၉-စည်းခန့် စုဝေးနေသဖြင့် အလွန်သိမ်မွေ့သေးဖွဲလှပေ၏။ ၄၉-စည်းအောက် ယုတ်လျော့လျှင် သန္တာန်မဆက်နိုင်သောကြောင့် ပရမာဏုမြူ တစ်ခုစာ၌ ရုပ်ကလာပ်အစည်းပေါင်း အနည်းဆုံး ၄၉-စည်းခန့် စုဝေးတည်နေသည်ဟု ဆရာ့ဆရာတော်များ ခန့်မှန်းဆုံးဖြတ်တော်မူကြလေသည်။

သက်ရှိသက်မဲ့ **‘အဇ္ဈတ္တ-ဗဟိဒ္ဓ’**၊ သန္တာန်နှစ်ရပ်လုံး၌ပင် ထိုသတ္တိလေးမျိုးတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်တွေ့အောင်ရှု၍ ရုပ်တရားအစုပါတကားဟု နှလုံးထား ပွားများရာ၏။ **‘ဖောက်ပြန်ထွေပြား၊ ဖြစ်တတ်ငြား၍၊ စကားပုံသေ၊ ရုပ်ခေါ်ပေ၏’**ဟူသော လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ခန္ဓာလင်္ကာအတိုင်း အချမ်းအပူစသော ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းတို့ကြောင့် **‘အကြောင်းတရားပြောင်းလဲတိုင်း တစ်မျိုးတစ်မျိုး ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ထွေထွေပြားပြား ဖြစ်ပွား’**တတ်သောကြောင့် ရုပ်ဟုခေါ်သည်။)

အထူးအားဖြင့် အဇ္ဈတ္တ သက်ရှိ-သဝိညာဏက သန္တာန်၌သာ ဖြစ်ပွားတတ်သည့် ဆိုင်ရာအာရုံခြောက်ပါးတို့ကို မြင်သိ၊ ကြားသိ၊ နံသိ၊ စားသိ၊ ထိသိ၊ ကြံသိဟူသော သိမှုသတ္တိခြောက်မျိုးတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ **‘နာမ်တရားအစုပါတကား’**ဟု နှလုံးထား ပွားများရာ၏။ **(သတ္တိရှုက သမူဟယနဖြူနည်းတည်း။)** ဤသို့ ရုပ်သဘာဝသတ္တိ၊ နာမ်သဘာဝသတ္တိတို့ကို အဖန်ဖန်အထပ်ထပ်ရှုကြည့်က အပေါင်းအခဲကြီးပြီလေ၏။ အပေါင်းအခဲပြုလျှင် ထိုအပေါင်းအခဲကိုစွဲ၍ ပညတ်ထားသည့် လက်ခြေ ဦးခေါင်းစသော သဏ္ဍာန်ပျောက်၍ (ထိုသဏ္ဍာန်ကိုတပ်မက်သည့်) တဏှာ လောဘ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဤကား သမူဟယနဖြူနည်းတည်း။

သန္တတိယနဂြိုဟ်နည်း

ရုပ်သဘာဝသတ္တိ တစ်စုတစ်စုကို ရုပ်ကလာပ် တစ်စည်း တစ်စည်းဟုခေါ်၏။ မြင်မှု စက္ခုဝိညာဏ် အစရှိသော စိတ်တစ်ခုခုနှင့် ထိုစိတ်နှင့်အတူယှဉ်လျက်ဖြစ်ပေါ်သော နာမ်တရားတစ်စုတစ်စုကို နာမ်ကလာပ် တစ်စည်း တစ်စည်းဟု ခေါ်၏။ ထိုရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တို့သည် 'ဖြစ်၊ တည်၊ ချုပ်'ဟူသော မိမိတို့၏ဆိုင်ရာ ခဏငယ်သုံးချက် သာ အသက်ရှည်ကြသောတရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုသို့ ခဏငယ်သုံးချက်သာ အသက်ရှည်ကြသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ အကြားမလပ် အစဉ်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို ရုပ် သန္တတိ၊ နာမ်သန္တတိဟူ၍ခေါ်၏။ (ရုပ်သန္တတိသည် ခြကြောင်း ခြရေးနှင့် တူ၍ နာမ်သန္တတိသည် မင်ရေးမျဉ်းကြောင်းနှင့်တူ၏။) ထို**'သန္တတိဖုံးအုပ် ချက်ကြောင့် အနိစ္စလက္ခဏာ မထင်ရှား'**ဘဲ ရှိရသည်။

ရှေးဖော်ပြပါ ရုပ်ဘက်ဆိုင်ရာသတ္တိလေးမျိုး၊ နာမ်ဘက်ဆိုင်ရာ ဝိညာဏ်ဓာတ် သတ္တိများသည် လျောင်းခြင်း က္လရိယာပုထ်အခိုက်၌ တသန္တာန်၊ ထိုင်ခြင်း က္လရိယာပုထ်အခိုက်၌ တသန္တာန်၊ ရပ်ခြင်း က္လရိယာပုထ်အခိုက်၌ တသန္တာန်၊ သွားခြင်း က္လရိယာပုထ်အခိုက်၌ တသန္တာန်ဖြစ်ကြကုန်၏။

ရုပ်သန္တတိရှုပုံ

လျောင်းခြင်း က္လရိယာပုထ်အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်သတ္တိ၊ နာမ် သတ္တိ သဘာဝတို့သည် ကြွင်းသော က္လရိယာပုထ် သုံးပါးအခိုက်၌ မရှိ ကြကုန်။ ချုပ်ပျောက် ကြလေပြီ။

ထိုင်ခြင်း က္လရိယာပုထ်အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်သတ္တိ၊ နာမ်သတ္တိ သဘာဝတို့သည် ကြွင်းသော က္လရိယာပုထ် သုံးပါးအခိုက်၌ မရှိကြကုန်။ ချုပ်ပျောက်ကြလေပြီ။

(၁၅)

ရုပ်ခြင်း ကုရိယာပုထ်အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်သတ္တိ၊ နာမ်
သတ္တိ သဘာဝတို့သည် ကြွင်းသောကုရိယာပုထ် သုံးပါးအခိုက်၌ မရှိ
ကြကုန်။ ချုပ်ပျောက်ကြလေပြီ။

သွားခြင်း ကုရိယာပုထ် အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်သတ္တိ၊ နာမ်
သတ္တိ သဘာဝတို့သည် ကြွင်းသော ကုရိယာပုထ် သုံးပါးအခိုက်၌ မရှိ
ကြကုန်။ ချုပ်ပျောက်ကြလေပြီ။

ဤသို့ ကြည့်ရှုဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် သိမြင်ရာ၏။ **(ကုရိယာပုထ်ကို
ဦးတည်၍ ကြည့်ရှု ခြင်းကား ရုပ်သန္တတိ အဓိကဖြစ်လေသည်။)**

နာမ်သန္တတိရှုပုံ

နာမ်သန္တတိကို အဓိကထား၍ ရှုလိုလျှင် အဆင်းကိုမြင်သော
အခိုက်၊ အသံကိုကြားသောအခိုက်၊ အနံ့ကိုရှုသောအခိုက်၊ အရသာကို
စားသောအခိုက်၊ အတွေ့ကိုတွေ့ထိသောအခိုက်၊ ရုပ်နာမ်သဘောကို
ကြံစည်သော အခိုက်ဟူ၍ **(အခိုက်အတန့် ခြောက်ပါးထား၍ ရှုရာ၏)။**

ရှုပုံကား အဆင်းကိုမြင်သောအခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်သတ္တိ
နာမ်သတ္တိသဘာဝတို့သည် ကြွင်းသောအခိုက်အတန့်ငါးပါးတို့၌ မရှိ
ကြကုန်။ ချုပ်ပျောက်ကြလေပြီ။

အသံကိုကြားသောအခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်သတ္တိ နာမ်သတ္တိ
သဘာဝတို့သည် ကြွင်းသော အခိုက်အတန့်ငါးပါးတို့၌ မရှိကြကုန်။
ချုပ်ပျောက်ကြလေပြီ။

အနံ့ကိုနမ်းရှုသောအခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်သတ္တိ နာမ်သတ္တိ
သဘာဝတို့သည် ကြွင်းသော အခိုက်အတန့်ငါးပါးတို့၌ မရှိကြကုန်။
ချုပ်ပျောက်ကြလေပြီ။

အရသာကိုစားသော အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်သတ္တိ နာမ်သတ္တိ

သဘာဝတို့သည် ကြွင်းသော အခိုက်အတန့်ငါးပါးတို့၌ မရှိကြကုန်။
ချုပ်ပျောက်ကြလေပြီ။

အတွေ့ကို တွေ့ထိသောသောအခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်သတ္တိ
နာမ်သတ္တိ သဘာဝတို့သည် ကြွင်းသော အခိုက်အတန့်ငါးပါးတို့၌ မရှိ
ကြကုန်။ ချုပ်ပျောက်ကြလေပြီ။

ရုပ်နာမ်သဘောကို ကြံစည်သောအခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်
သတ္တိ နာမ်သတ္တိ သဘာဝတို့သည် ကြွင်းသော အခိုက်အတန့်ငါးပါးတို့၌
မရှိကြကုန်။ ချုပ်ပျောက်ကြလေပြီ။ ဤသို့ ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သိမြင်ရာ၏။

ဣရိယာပုထ်လေးပါးနှင့်ဝိညာဏ်ခြောက်ပါး

ဤကဲ့သို့ ဣရိယာပုထ်လေးပါး အခိုက်အတန့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊
စား၊ ထိ၊ တွေးအားဖြင့် ခြောက်ပါးသော နာမ်တရားတို့၏ **(အခိုက်
အတန့်အားဖြင့် ဖြတ်၍ဖြတ်၍)** ကြည့်ရှုလျှင်ပင် သန္တတိယန အစဉ်
ခဲကြီး ဖြိုတန်သမျှဖြို၍ ဆိုပြီးသောအခိုက်အတန့် တစ်ခုတစ်ခု၌ပင်
(အစပိုင်း၊ အလယ်ပိုင်း၊ အဆုံးပိုင်း) သုံးပိုင်းထား၍ ဆင်ခြင်ကြည့်
ရှုလျှင် ပို၍ပင် သန္တတိခဲပြုနိုင်၏။ ဤကား သန္တတိယန ဖြိုနည်းတည်း။

ကိစ္စယနဖြိုနည်း

ထိုထိုရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ် ရုပ်သတ္တိ နာမ်သတ္တိတို့၏ မိမိတို့၏
ကိစ္စကို ရွက်ဆောင်ပြုလုပ်ကြသည်ကိုပင် ပေါင်းစု၍ မိန်းမ၊ ယောက်ျား
သွားသည်၊ ရပ်သည်၊ ထိုင်သည်၊ လျောင်းသည်၊ ကြည့်သည်၊ နားထောင်
သည် စသည်ဖြင့် ပညတ်စကား ပြောကြားကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုထိုရုပ်
ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့၏ မိမိတို့ကိစ္စကို ရွက်ဆောင်ပြုလုပ်ကြခြင်းကို
အသီးအသီး ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲစိတ်ကြည့်ရှုလျှင် မိန်းမ ယောက်ျားသွားသည်။

ရပ်သည်၊ ထိုင်သည်၊ လျောင်းသည်၊ ကြည့်သည်၊ နားထောင်သည် စသောထင်မြင်မှု ကိစ္စယန ပြုကွဲနိုင်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ဖော်ပြပါ ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့အနက် -‘ပထဝီဓာတ်’ သည် အခြားဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဘက်ရုပ်တို့၏ ‘တည်ရာကိစ္စ’ကို ရွက်ဆောင် ပြုလုပ်သည်။ ‘အာပေါဓာတ်’သည် အခြားဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဘက် ရုပ်တို့၏ ‘တိုးပွားစေမှုကိစ္စ’ကို ရွက်ဆောင်ပြုလုပ်သည်။ ‘တေဇော ဓာတ်’သည် ‘ရင့်ကျက်စေမှုကိစ္စ’ကို ရွက်ဆောင်ပြုလုပ်သည်။ ‘ဝါယောဓာတ်’သည် ‘ရွေ့ရှားစေမှုကိစ္စ’ကို ရွက်ဆောင်ပြုလုပ်သည်။ ‘အာကာသ ဓာတ်’သည် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ရောယှက်ခြင်း မရှိရအောင် ‘အဆုံး အပိုင်းအခြားကိစ္စ’ကို ရွက်ဆောင်ပြုလုပ်သည်။

ဝိညာဏဓာတ်ခြောက်ပါး (စက္ခုဝိညာဏ်-မြင်မှု၊ သောတ ဝိညာဏ်-ကြားမှု၊ ယာနဝိညာဏ်-နံ့မှု၊ ဇိဝှာဝိညာဏ်-လျက်မှု စားမှု၊ ကာယဝိညာဏ်-ထိမှု၊ မနောဝိညာဏ်-သိမှု၊ ဤဝိညာဏ်ခြောက်ပါးတို့သည် မြင်မှု၊ ကြားမှု စသောကိစ္စတို့၌ ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက် ရှေ့သွားပြုမှု ခေါင်း ဆောင်မှုကိစ္စတို့တွင် ရွက်ဆောင်ပြုလုပ်ကြသည်။ ဤသို့ ရှုဆင်ခြင်ရာ၏။

ထိုသို့ရှုဆင်ခြင်လျှင် ကိစ္စယနပြုကွဲ၍ ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့ မိမိ တို့ကိစ္စကို အသီးအသီး ရွက်ဆောင်ပြုလုပ်ကြသည်ကို အစိတ်စိတ် သိမြင်ကြသဖြင့် ယောက်ျားသွားသည် မိန်းမသွားသည်စသော အထင်လွဲ အမြင်လွဲတို့ ပျောက်ကင်းနိုင်၏။ ဤကား ကိစ္စယနဖြိုနည်းတည်း။

အာရမ္မဏယနဖြိုနည်း

ဓာတ်ခြောက်ပါးအနေဖြင့် လိုက်ရန်မလို။ ထင်ရှားရှိသောအတိုင်း မိန်းမ ယောက်ျား သမုတ်ထားသော ဝတ္ထုအထည်ကိုယ် ခြပ်ကြီးတို့၌

(၁၈)

မိမိ၏စက္ခုပသာဒခေါ် မျက်စိအကြည်ဖြင့် ထိခိုက်၍ စက္ခုဝိညာဏ်
မြင်စိတ်ဖြင့် သိရသော အဖြူ အနီစသော အဆင်း ရူပါရုံကို တစ်ပုံပုံ၊

မိမိ၏သောတပသာဒခေါ် နားအကြည်ဖြင့်ထိခိုက်၍ သောတ
ဝိညာဏ် ကြားစိတ်ဖြင့်သိရသော အသံမျိုးစုံ သဒ္ဒါရုံကို တစ်ပုံပုံ၊

မိမိ၏ဃာနပသာဒခေါ် နှာခေါင်းအကြည်ဖြင့်ထိခိုက်၍ မိမိ၏
ဃာနဝိညာဏ် နှာမီးရှူစိတ်ဖြင့်သိရသော အနံ့မျိုးစုံ ဂန္ဓာရုံကို တစ်ပုံပုံ၊

မိမိ၏ဇိဝှာပသာဒခေါ် လျှာအကြည်ဖြင့် ထိခိုက်၍ မိမိ၏ဇိဝှာ
ဝိညာဏ် စားစိတ်ဖြင့်သိရသော အချို အချဉ်စသော အရသာမျိုးစုံ ရသာ
ရုံကို တစ်ပုံပုံ၊

မိမိ၏ကာယပသာဒခေါ် ကိုယ်အကြည်ဖြင့်ထိခိုက်၍ မိမိ၏
ကာယဝိညာဏ် တွေ့ထိစိတ်ဖြင့် သိရသော အကြမ်း အနုစသော အတွေ့
မျိုးစုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို တစ်ပုံပုံ၊

ဤအာရုံငါးပါးမှတစ်ပါး မိမိမနောဝိညာဏ်သက်သက်ဖြင့်သာ
သိရသော မိန်းမ ယောက်ျား အထည်ကိုယ် ဖြစ်အတွင်းမှာရှိနေသည့် ရုပ်
စိတ် စေတသိက် တရားတည်းဟူသော သဘောမျိုးစုံ ဓမ္မာရုံကို တစ်ပုံပုံ၊

(အာရုံခြောက်ပါးတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် တစ်ပုံစီပုံ၍ကြည့်ဟု ဆိုလို၏။)

ဤအာရုံခြောက်ပါးတို့ကိုပင် မိန်းမ ယောက်ျားဟူ၍၎င်း၊ ငါ
သူတစ်ပါးဟူ၍၎င်း လောကပညတ် ခေါ်ဝေါ်တင်စားအပ်လေသည်။

**‘ဤအာရုံခြောက်ပါးမှတစ်ပါး (အသီးအခြား) မိန်းမ ယောက်ျားဟူ၍
မရှိ။ အလုံးအခဲ အပူအဝိုင်းစသည် မရှိ။’**

ထိုသို့ မရှိပုံကို အဆင်းမျိုးစုံ ရူပါရုံသည် ဝိုင်းဝိုင်းလား၊ ရှည်ရှည်
လား၊ ပူပူလားစသည်ဖြင့် ကိုယ့်စိတ်ကို မေး၍ကြည့်။

အသံမျိုးစုံ သဒ္ဒါရုံသည် ဝိုင်းဝိုင်းလား၊ ရှည်ရှည်လား၊ ပူပူလား

စသည်ဖြင့် ကိုယ့်စိတ်ကို မေး၍ကြည့်။

အနံ့မျိုးစုံ ဂန္ဓာရုံသည် ဝိုင်းဝိုင်းလား၊ ရှည်ရှည်လား၊ ပုပုလား
စသည်ဖြင့် ကိုယ့်စိတ်ကို မေး၍ကြည့်။

အရသာမျိုးစုံ ရသာရုံသည် ဝိုင်းဝိုင်းလား၊ ရှည်ရှည်လား၊ ပုပုလား
စသည်ဖြင့် ကိုယ့်စိတ်ကို မေး၍ကြည့်။

အတွေ့မျိုးစုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံသည် ဝိုင်းဝိုင်းလား၊ ရှည်ရှည်လား၊
ပုပုလားစသည်ဖြင့် ကိုယ့်စိတ်ကို မေး၍ကြည့်။

ရုပ်နာမ်ဓမ္မမျိုးစုံ ဓမ္မာရုံသည် ဝိုင်းဝိုင်းလား၊ ရှည်ရှည်လား၊ ပုပု
လား စသည်ဖြင့် ကိုယ့်စိတ်ကို မေး၍ကြည့်။ စိစစ်၍ကြည့်။

ထိုသို့ စိစစ်ကြည့်သောအခါ ဝိုင်းဝိုင်း၊ ရှည်ရှည်၊ ပုပုစသော
‘သဏ္ဍာန်’ကင်းပျောက်၍ ငရုတ်စေ့၌ **‘အစပ်အရသာ’**သတ္တိကလေး
ကဲ့သို့ အလုံးစုံအကုန် **‘သတ္တိ’**ချည်းဖြစ်သည်ကို သိရှိရပေလိမ့်မည်။

ထိုအခါ ယောက်ျား မိန်းမဟူ၍ စွဲလမ်း ထင်မှတ်နေသော သဏ္ဍာန်
ကြီးပျောက်၍ ပရမတ်စစ်သို့ အသိဉာဏ်ရောက်ပေလိမ့်မည်။ ထိုသို့
ပရမတ်စစ်သို့ အသိဉာဏ်ရောက်သောအခါမှ ထိုပရမတ္ထ သတ္တိသဘာဝ
တို့၏ မမြဲသော အနိစ္စသဘော၊ ဆင်းရဲသော ဒုက္ခသဘော၊ မစိုးပိုင်သော
အနတ္တသဘောတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဆယ်ဆင့်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း
ရှုဆင်ခြင်၍ မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်သည်။ ဤကား
အာရမ္မဏယနဖြူနည်းတည်း။

ဤတွင် တရားသားကား ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဓာတ်ခြောက်ပါး၊ အာရုံ
ခြောက်ပါးတို့တည်း။ **ထိုဓာတ်ခြောက်ပါး၊ အာရုံခြောက်ပါးတို့ကို
‘ဓာတ်’ အနေဖြင့်မြင်အောင် ‘အာရုံ’အနေဖြင့်မြင်အောင် အစဉ်
မပြတ် နှလုံးသွင်းရာ၏။**

အထူးလေ့လာမှတ်သားရန်

“မိန်းမ ယောက်ျား ငါ သူတစ်ပါး မဟုတ်” ဟု ဆိုရာ၌ အဋ္ဌကထာနှင့် တကွသော အလုံးစုံသော အဘိဓမ္မာ ပိဋကတ်တော်ကြီးသည် အထောက်အထား သက်သေ သာဓကပင်ဖြစ်၏။ ထိုအဘိဓမ္မာ ပိဋကတ်တော်ကြီးကိုကား ဆိုခြင်းငှာ မတတ်ကောင်း။ သို့သော် အနည်းငယ်မျှသော ဥပဒေ သကို ပြဆိုပါဦးအံ့။

ဤမိန်းမ၏ကိုယ် ယောက်ျား၏ကိုယ် မည်သည်ကား နာမ်ရုပ်မျှသာတည်း။ ထိုနာမ်ရုပ်တရားနှစ်ပါးတို့တွင် ရုပ်ကား**(တည်ရာ)‘ဌာန’**၊ နာမ်ကား **(တည်တတ်သောသဘော)‘ဌာနီ’**ဖြစ်သည်။

နာမ်ရုပ်ကို သရက်ပင်ဥပမာဖြင့်ပြခြင်း

သရက်သီးမှည့်အတွင်း၌ ထင်ရှားရှိနေသော မျိုးစေ့ဗီဇဓာတ်၏ တည်ရာကား သရက်စေ့၊ သရက်စေ့၏တည်ရာကား သရက်စေ့အခွံအိမ်၊ သရက်စေ့အခွံအိမ်၏တည်ရာကား သရက်သီး၊ သရက်သီး၏တည်ရာကား သရက်သီးအခွံ၊ သရက်သီးအခွံ၏တည်ရာကား အခက်၊ အခက်၏ တည်ရာကား ပင်စည်၊ ပင်စည်၏တည်ရာကား အမြစ်၊ အမြစ်၏ တည်ရာကား မြေကြီး၊ မြေကြီး၌ မြေ၏အရသာ၊ ရေ၏အရသာသည် အမြစ်ကို အစဉ်လျှောက်၍ပင်စည်သို့တက်၏။ ပင်စည်မှ အခက်၊ အခက်မှ အညှာ၊ အညှာမှ အသီးသို့ ဝင်ရောက်၍တည်၏။

ဇနကနှင့်ဥပတ္တန္တက

ဤသို့တည်ရာ၌ အမြစ်၊ ပင်စည်၊ အခက်၊ အခွံ၊ အသီးဟု ဆိုအပ်သော အကျိုးငါးခုအပေါင်းဖြစ်သော သစ်ပင်ကြီးအား မျိုးစေ့သည် ဖြစ်စေ တတ်သော **(ဇနက)**သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ မြေအရသာ ရေအရသာ တို့သည် မှီရာအထောက်အပံ့ **(ဥပတ္တန္တက)**သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကုန်၏။

ဤကား သစ်ပင်ဥပမာတည်း။

ဤဥပမာနည်းတူ ဤအတ္တဘောတည်းဟူသော ရုပ်နာမ်အစဉ် အသီးမည်သည်ကား **‘ဝေဒနာ’**တည်း။ ထိုဝေဒနာ၏တည်ရာအကြောင်း ကား အခွံနှင့်တူသော တွေ့ထိမှု **‘ဖဿ’**တည်း။ ဖဿ၏တည်ရာ အကြောင်း ကား အခက်နှင့်တူသော **‘သဠာယတန’** (မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ်ဟူသော အတွင်းအာယတန ၆ပါး)တည်း။ သဠာယတနတည်ရာကား ပင်စည်နှင့်တူသော **‘နာမ်ရုပ်’**တည်း။ နာမ်ရုပ်၏တည်ရာကား အမြစ် နှင့်တူသော **‘ဝိညာဏ်’** (ပဋိသန္ဓေစိတ်ဝိညာဏ်)တည်း။ ဤအကျိုးတရား ငါးပါး (**ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ**)အပေါင်း ကိုပင် ယောက်ျား၏ကိုယ် မိန်းမ၏ကိုယ်ဟု ခေါ်ဆိုသမုတ်နေကြရ၏။

တစ်နည်းမှာ ရှေးနည်းအတူပင် **ဝေဒနာ**၏တည်ရာ အကြောင်း ကား **ဖဿ၊ ဖဿ၏တည်ရာ အကြောင်းကား ဝိညာဏ်၊ ဝိညာဏ်၏ တည်ရာအကြောင်းကား ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါး၊ ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါး၏တည်ရာ အကြောင်းကား ဘူတရုပ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့တည်း။** (ဘူတရုပ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့သည် အမြစ်နှင့်တူကုန်၏ဟု ဆိုလိုသည်။)

ကံနှင့်အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ

ဤသို့ **(ဌာန-ဌာနီ) တည်ရာ-တည်တတ်သော**အဖြစ်ဖြင့် အကြောင်းအကျိုးဆက်သွယ်ကာ တည်ရှိနေသော (ရှေးနည်းအလို) ဝိညာဏ် စသောအားဖြင့် (နောက်နည်းအလို) ဘူတရုပ်စသောအားဖြင့် သစ်ပင်နှင့်တူသော ဤအတ္တဘောကိုယ်ကောင်ကြီးအား မျိုးစေ့သည် အပင်အား ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ **‘ကံသည် ဇနက’**သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ မြေရေအရသာတို့သည် သစ်ပင်အား ထောက်ပံ့သောအနေဖြင့် ကျေးဇူး ပြုသကဲ့သို့ **‘အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ’** ဤတရားတို့သည် ထောက်ပံ့တတ်သော

(၂၂)

(ဥပတ္တန္တက) သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကုန်၏။

ဤဥပမာ ဥပမေယျ၌ စစ်တမ်းထုတ်၍ကြည့်ရမည်။ ကြည့်ပုံမှာ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရူပံ၊ သဗ္ဗာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ (တစ်နည်း) မဟာဘုတ်၊ ဝတ္ထု၊ ဝိညာဏ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ ဤအကျိုးငါးပါးမှတစ်ပါး အသီးအခြား ယောက်ျား မိန်းမ၊ အတ္တ အတ္တနိယ ရှိသလောဟု စိစစ်လေ။ ထိုသို့ စိစစ် သောအခါ အကျိုးတရားငါးပါးကိုသာ တွေ့ရပေလိမ့်မည်။ ယောက်ျား မိန်းမ စသည် ရှာ၍မတွေ့လတ္တံ့သည်သာလျှင်တည်း။

ဤအရာ၌ “အကျိုးတရားငါးပါး အစုရှိသည် မှန်ပါစေ လက်ခံ ပါ၏။ ယင်းအကျိုးတရားငါးပါးကို ပြုလုပ်စီမံ ဖန်တီးတတ်သော ဖန်ဆင်းရှင် လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာစသည်မူကား အခြားတစ်ပါးရှိသည် မဟုတ်လော”ဟု မေးမြန်းဖွယ် ရှိလာပြန်၏။

အကြောင်းတရားငါးပါး

အဖြေကား ‘မရှိ’ဟူပေ။ ချဲ့ဦးအံ့။ ယခုဘဝ အကျိုးတရားငါးပါးတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ကြသကဲ့သို့ အတိတ်ဘဝ၌လည်း အကျိုးတရားငါးပါး တို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြဘူးလေပြီ။ ထိုအတိတ်ဘဝ အကျိုးငါးပါးထဲ၌ (ဝါ) ငါးပါးကို အမှီပြု၍ ယခုဘဝ ပစ္စုပ္ပန် အကျိုးတရားငါးပါးတို့ကို ဖြစ်စေ ဖို့ရန် ကျေးဇူးပြုကြမည့် **(တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ)** တည်းဟူသော အကြောင်းတရားအစုသည် ပြီးစီးဖြစ်ပေါ်၍ လိုက်ပါခဲ့ လေသည်။ ရှေးသစ်ပင်ကြီးထဲတွင် နောက်သစ်ပင်ကို ဖြစ်စေမည့် ဗီဇ ဓာတ် ပါဝင်နေသကဲ့သို့ မှတ်ရာ၏။ ထိုအတိတ်ဘဝ အကြောင်းငါးပါး ကြောင့် ယခု ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ အကျိုးငါးပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။

ထို့ကြောင့် ပြုလုပ်စီမံ ဖန်တီးပေးတတ်သူ ဖန်ဆင်းရှင် (အသီး အခြား) လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာစသည် မရှိ။ အတိတ်အကြောင်းငါးပါးကသာ ပစ္စုပ္ပန်

အကျိုးငါးပါးကို ဖြစ်စေ၏။ ယခုဘဝ၌လည်း မိန့်မ ယောက်ျားဟူ၍ သီးခြား မရှိ။ အကျိုးတရားငါးပါးတို့သာလျှင် ပရမတ်စစ်စစ်အနေဖြင့် ရှိကုန်၏။

ရုပ်နာမ်ကြောင်းကျိုးဆက်တရား

တဖန် “ယခုဘဝ ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောကို ဖန်ဆင်းရှင် မရှိဟူလျှင် လက်ခံပါ၏။ သို့သော် အကျိုးတရားငါးပါးတို့မှ အသီး အခြား သွားမှုလာမှု ပြောမှုဆိုမှု စားမှုသောက်မှုစသည်ကို ပြုလုပ် တတ်သူမူကားရှိသည်မဟုတ်လော”ဟု မေးမြန်းဖွယ်ရှိလာပြန်၏။ အဖြေကား ကြောင်းကျိုးဆက်တည်ရှိနေသော အကျိုးတရားငါးပါး တို့သည်သာလျှင် ထိုထို ကာယဝိညတ်၊ ဝစီဝိညတ် အမှုတို့ကိုပြုကြ၏။ ထိုသို့ပြုကြရာ၌ စိတ်အလိုအတိုင်း အခြင်းအရာကွဲလွဲသော ကာယ ဝိညတ်အမျိုးမျိုး အမူအရာ အမျိုးမျိုးကိုစွဲ၍ သွားမှုလာမှု စားမှုသောက်မှု စသည့် ခေါ်ဆို ပညတ်ခြင်းဖြစ်လေသည်။ စိတ်အလိုအတိုင်း အခြင်း အရာကွဲလွဲသော ဝစီဝိညတ်အမျိုးမျိုး အမူအရာအမျိုးမျိုးကို စွဲ၍ ပြောမှု ဆိုမှုစသည့် ခေါ်ဆို ပညတ်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

အချုပ်အားဖြင့် ၁။ အကြောင်းတရားတစ်ရပ်

၂။ အကျိုးတရားတစ်ရပ်

၃။ ဝိညတ်တရားတစ်ရပ်

ဤတရားသုံးရပ်ကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်သိမြင်ထားပါက ယောက်ျား မိန်းမဖြစ်အောင် ပြုလုပ်တတ်သူ လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ ဖန်ဆင်းရှင်ဟူ၍မရှိ။ ယောက်ျားမိန်းမဟူ၍လည်း မရှိ။ သွားမှု လာမှုစသည်ကိုပြုလုပ်တတ် သူဟူ၍လည်း မရှိဟူ၍ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ယုံမှားမရှိ သိမြင်လာလိမ့်မည်။

အကြောင်းအကျိုးခွဲခြားပြခြင်း

အကြောင်းတရားငါးပါးဟူသည် အတိတ်ဘဝကဖြစ်ခဲ့ပြီးသော

(အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝ)တို့တည်း။ အကျိုး
တရားငါးပါးဟူသည် အတိတ်အကြောင်းကြောင့် ယခုဘဝဖြစ်ပေါ်ကြ
သော (ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ)တို့တည်း။
ဝိညာဏ်ဟူသည်ကား (ကာယဝိညာဏ်၊ ဝစီဝိညာဏ်) နှစ်ပါးတို့တည်း။

လှေနှင့်လှေသူကြီး

ဝိညာဏ်အမူအရာဖြစ်ပေါ်ပုံ၌ ဥပမာကား သမုဒ္ဒရာကို ကူးသန်း
သွားလာကြသော လှေသူကြီးတို့၏အဖို့ရာ လှေသည် တည်ရာ (ဌာန)
ဖြစ်၏။ လှေသူကြီးသည် တည်တတ်သော (ဌာနီ)ဖြစ်၏။ ထိုနှစ်မျိုး
တို့တွင် လှေသူကြီး၏အလိုအတိုင်း လှေသည် ဖြစ်ပေါ်လိုက်ပါရ၏။
လှေအားလျော်စွာ လှေသူကြီးသည် သွားလာရ၏။ တည်ရာလှေက
လှေသူကြီးကို အစိုးမရ။ လှေသူကြီးကသာ (လောကပညတ်အလို)
လှေကို အစိုးရ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် လှေသူကြီးအလိုအတိုင်း လှေကိုထား
လိုသောအရပ်၌ ထားနိုင်၍ သွားလိုသောအရပ်သို့ သွားနိုင်၏။

ရုပ်နာမ်ကို လှေဥပမာဖြင့်ပြခြင်း

လှေနှင့်ရူပကာယ ရုပ်ကိုယ်ကြီးသည် တူ၏။ လှေသူကြီးနှင့် စိတ်
ဝိညာဏ်သည် တူ၏။ စိတ်အလိုအတိုင်း ရူပကာယ ရုပ်ကိုယ်ကြီးသည်
သွား၏၊ ရပ်၏၊ ထိုင်၏၊ လျောင်း၏၊ ရှေ့သို့တက်၏၊ နောက်သို့ဆုတ်၏၊
စား၏၊ ခဲ၏၊ စကားပြော၏၊ ရယ်၏၊ ငို၏၊ အယုတ်ဆုံး (စိတ်အလိုက)
လက်တစ်ဆစ်တည်း လှုပ်စေလိုလျှင် လက်တစ်ဆစ်သာလှုပ်၏၊ ကြွင်း
သော ကိုယ်အလုံးမလှုပ်၊ စမ်းသပ်ကြည့်ပါလေ။

ဤသို့ “စိတ်အလိုအတိုင်း ရူပကာယ ရုပ်ကိုယ်ကြီးသည် သွားလာ
လှုပ်ရှားရ၏”ဟူသော စကားကိုအစွဲပြု၍ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် “စိတ်ဝိညာဏ်
သည် ဖန်ဆင်းရှင် အတ္တမည်၏”ဟု ဆိုလာပြန်သော် အဖြေကား “စိတ်

(၂၅)

ဝိညာဏ်ချဉ်းသက်သက် ထိုသွားမှု၊ ရပ်မှု၊ ထိုင်မှု၊ လျောင်းမှုစသည် တို့ကို မပြုနိုင်၊ ပဓာနနည်းအားဖြင့်သာ စိတ်အလိုအတိုင်း ရုပ်ကိုယ်ကြီး လှုပ်ရှားရ၏”ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်ဝိညာဏ်သည် အတ္တမဟုတ်။ “စင်စစ်သော်ကား တရားအများပေါင်းဆုံမှသာ ထိုထို သွားမှု၊ ရပ်မှုစသည်တို့ကို ပြုနိုင်၏”ဟူ၍ ဖြေဆိုရပေမည်။

ပေါင်းဆုံပုံကား စိတ်ဝိညာဏ်သည် စေတနာက စေ့ဆော်၍ပေး ပါမှ၊ စေတနာသည်လည်း မနသိကာရက ပြီးစေပါမှ၊ မနသိကာရသည် လည်း ဆန္ဒကယူပေးပါမှ၊ ဆန္ဒသည်လည်း ဝိတက်က ရှေးရှုအာရုံသို့ တင်ပေးပါမှ၊ ဝိတက်သည်လည်း ဝိစာရကသုံးသပ်ပေးပါမှ၊ ဝိစာရသည် လည်း ဝီရိယက ထောက်ပံ့ပေးပါမှ၊ ဝီရိယသည်လည်း ဧကဂ္ဂတာက တစ်ပေါင်းတည်းအဖြစ် ရောက်အောင်ပြုပေးပါမှ၊ ဧကဂ္ဂတာသည်လည်း ဇီဝိတက စောင့်ရှောက်ပေးပါမှ၊ ဇီဝိတသည်လည်း ဖဿကတွေ့ထိပေး ပါမှ၊ ဖဿသည်လည်း ဝေဒနာက ခံစားပေးပါမှ၊ ဝေဒနာသည်လည်း သညာကမှတ်သားပေးပါမှ၊ သညာသည်လည်း ဝိညာဏ်ကသိပေးပါမှ၊ ရှေးဖော်ပြပါရာ သွားမှု၊ ရပ်မှု၊ ထိုင်မှု စသည်ကိုပြုနိုင်၏။

ထို့ကြောင့် ဝိညာဏ်ကို၎င်း၊ စေတနာကို၎င်း၊ မနသိကာရကို၎င်း၊ ဆန္ဒကို၎င်း၊ ဝိတက်ကို၎င်း၊ ဝိစာရကို၎င်း၊ ဝီရိယကို၎င်း၊ ဧကဂ္ဂတာ ကို၎င်း၊ ဇီဝိတကို၎င်း၊ ဖဿကို၎င်း၊ ဝေဒနာကို၎င်း၊ သညာကို၎င်း၊ ဖန်ဆင်း ရှင် အတ္တဟူ၍ မဆိုရဟု မှတ်ကုန်ရာ၏။ သို့သော် စိတ်ဝိညာဏ်သည် ရှေးသွားဖြစ်သည့်အတွက် ထိုစိတ်ဝိညာဏ်ကို ရှေးသွားပြု၍

“သွားလိုရပ်လို၊ ထိုင်နေလို၊ အိပ်လိုစိတ်ဟုသိ”
စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဓာတ်ဝါယော၊ နှံ့နှော့ကိုယ်ဝယ်ပြည့်။
ဝါယောပြည့်သော်၊ ဝိညာဏ်ပေါ်၊ ရုပ်သော်သွားလာ၏။

ပုဂ္ဂိုလ်မသွား၊ ငါမသွား၊ ရုပ်သွား ဉာဏ်ဖြင့်ကြည့်။

ပုဂ္ဂိုလ်မရပ်၊ ငါမရပ်၊ ရုပ်ရပ် ဉာဏ်ဖြင့်သိ။

ပုဂ္ဂိုလ်မထိုင်၊ ငါမထိုင်၊ ရုပ်ထိုင် ဉာဏ်ဖြင့်သိ။

ပုဂ္ဂိုလ်မအိပ်၊ ငါမအိပ်၊ ရုပ်အိပ် ဉာဏ်ဖြင့်သိ ဟူ၍ သတိပဋ္ဌာန်

အဋ္ဌကထာ၊ သမ္မောဟဝိနောဒနီ၊ ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာတို့အတိုင်း ပညာရှင် တို့ မှတ်တမ်းပြု၍ ထားကြလေသည်။

ထို့ကြောင့် ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့် စိတ် ဝိညာဏ်၊ စေတနာစသော တရားအစုတို့ ညီညွတ်ပေါင်းဆုံသည့်အခါ စိတ်အလိုအတိုင်း သွားမှု၊ ရပ်မှု စသောကာယဝိညာဏ် အမှုအရာဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ပြောမှု ဆိုမှု စသော ဝစီဝိညာဏ် အမှုအရာဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုစိတ် ဝိညာဏ် စသော တရားအပေါင်းသည် မမြဲသော အနိစ္စ၊ မခိုင်မာသော အခုတရားမျိုးတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ အကြောင်းတို့ ပေါင်းဆုံညီညွတ်ခိုက် ဖြစ်ပေါ်၍ အကြောင်းတရားတို့ ပျောက်ကွယ်သော် ထိုစိတ် ဝိညာဏ်၊ စေတနာစသော တရားတို့သည်လည်း ပျောက်ကွယ် ချုပ်ငြိမ်းကြကုန်၏။ ဆီ၊ မီးစာ၊ မီးခွက်တို့ရှိခိုက် မီးတောက်မီးလျှံဖြစ်ပေါ်၍ ထိုသုံးမျိုးတွင် တစ်ခုခုချို့တဲ့က မီးတောက် ကွယ်ပျောက် ချုပ်ငြိမ်းရသကဲ့သို့တည်းဟု သန္နိဋ္ဌာန်ကျဆုံးဖြတ် မှတ်ယူရာကုန်၏။

လှည်းအိမ်၊ လှည်းသံ၊ ဝင်ရိုးစသည်တို့၏အပေါင်းကို လှည်း ဟူ၍ ခေါ်ဆိုပြောကြား သမုတ်သကဲ့သို့ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ် စသည့် အပေါင်းကို “အတ္တကိုယ်ကောင်”ဟု ရှေးသူတော်ကောင်းတို့ ခေါ်ဝေါ် လွယ်စေရန် သမုတ်ပညတ်ကြသည်။ ပရမတ်အားဖြင့်မူ ခဲတတ်၊ စားတတ်၊ သွားတတ်၊ စကားပြောဆိုတတ်သော တစ်စုံတရာ အတ္တမည်သည် မရှိ။ ရုပ်တရား၊ နာမ်တရား အစုမျှသာရှိကုန်၏။

နိဂုံးမှာထားချက်

ဤသို့လျှင် ယောက်ျားမိန်းမ အထည်ခြပ်ကြီး သွားမှုလာမှုစသော အထင်လွဲမှု ပညတ်ချက် အမျိုးမျိုးတို့ ကင်းရှင်းစေရန် ကျယ်ဝန်းစွာ ရေးသားဖော်ပြခဲ့သော်လည်း အခြေခံ မူလ-မတည်ခဲ့သော **(ဓာတ်ခြောက်ပါး)**တို့ကို ကွင်းကွင်းကွက်ကွက် **(ဉာဏ်မျက်စိ)**ဖြင့် ကြည့်ရှုကုန်ရာ၏။

ထိုဓာတ်ခြောက်ပါးတို့တွင်လည်း ရုပ်ဓာတ် (၅)ပါးတို့ကို ရှေးဦးစွာ ကြည့်ရှုကုန်ရာ၏။ ရုပ်ဓာတ် (၅)ပါးတို့တွင်လည်း အာကာသ ဓာတ်ကား ယန-အခဲကြီးများ ပြိုသွားဖို့ရန် သွင်း၍ကြည့်ရန်ဖြစ်၏။ တရားသားရရှိသော **(ပထဝီစသော ဓာတ်လေးပါး)**တို့ကို နာနာ ကြည့်ရှု ကုန်ရာ၏။ ငရုတ်စေ့၌ အစပ်သတ္တိလေးကို ဉာဏ်ဖြင့် စိတ်ဖြင့် တွေ့သိနေသကဲ့သို့ ခက်မာမှုသတ္တိ စသည်တို့ကို တွေ့သိနေအောင် ကြည့်ရှုကုန်ရာ၏။

ထိုဓာတ်လေးပါးတို့တွင်လည်း လက်ဖြင့် စမ်းသပ်၍ စိတ်ဖြင့် သိရသော **(ခက်မာမှုသတ္တိ ပထဝီဓာတ်၊ ပူမှုအေးမှုသတ္တိ တေဇောဓာတ်)** ဤဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အထူးသဖြင့် ထင်မြင်လွယ်ကုန်၏။ ထင်မြင်လွယ်သော ဓာတ်စုတို့ကိုသာ တစ်ကိုယ်လုံး ပရမတ်ဓာတ်သား သတ္တိတွေချည်း ဖြစ်ကုန်အောင်ကြည့်။ မထင်နိုင်သောဓာတ်တို့ကို နောက်မှ တဖြည်းဖြည်း ကြည့်၍ကြည့်၍ မှတ်ယူကုန်ရာ၏။

(ဤကား ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း တည်ထောင်ပုံတည်း။)

ပထမ ဓမ္မနာဒဆရာတော်၏

ဓာတ်ခြောက်ပါးသိမ်းဆည်းပုံပြီး၏။

ပု၊ ဒိ၊ အာနှင့် လျင်စွာ ပြည့်စုံရပါလို၏။

“အဓိပ္ပာယ် ရှင်းလင်းချက်များ ”

**သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်း (ဣရိယာပထ)စသည်တို့၏
အဓိပ္ပာယ်တို့ကို ရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်း**

ဤကိုယ်ခန္ဓာ၌ အခြားတစ်ပါးသော တစ်စုံတစ်ယောက်သော သွားတတ်သူ၊ ရပ်တတ်သူ၊ ထိုင်တတ်သူ၊ လျောင်းတတ်သူဟူသော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ မရှိ၊ ရှေ့သို့တက်သူ၊ နောက်သို့ဆုတ်သူဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ မရှိ၊ စင်စစ်သော်ကား -

- (က) သွားလို ရပ်လို ထိုင်နေလို၊ အိပ်လိုစိတ်ဟုသိ။
  - (ခ) စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဓာတ်ဝါယော၊ နှံ့နှောကိုယ်ဝယ်ပြည့်။
  - (ဂ) ဝါယောပြည့်သော်၊ ဝိညတ်ပေါ်၊ ရုပ်သော်သွားလာ၏။
  - (ဃ) ပုဂ္ဂိုလ်မသွား၊ ငါမသွား၊ ရုပ်သွား ဉာဏ်ဖြင့်သိ၊
  - (င) ပုဂ္ဂိုလ်မရပ်၊ ငါမရပ်၊ ရုပ်ရပ် ဉာဏ်ဖြင့်သိ၊
  - (စ) ပုဂ္ဂိုလ်မထိုင်၊ ငါမထိုင်၊ ရုပ်ထိုင် ဉာဏ်ဖြင့်သိ၊
  - (ဆ) ပုဂ္ဂိုလ်မအိပ်၊ ငါမအိပ်၊ ရုပ်အိပ် ဉာဏ်ဖြင့်သိ၊
  - (ဇ) ပုဂ္ဂိုလ်မကွေး၊ ငါမကွေး၊ ရုပ်ကွေး ဉာဏ်ဖြင့်သိ၊
  - (ဈ) ပုဂ္ဂိုလ်မဆန့်၊ ငါမဆန့်၊ ရုပ်ဆန့် ဉာဏ်ဖြင့်သိ၊
- ၁။ သွားလိုသောစိတ်ဖြစ်လတ်သော် ထိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော

ဝါယောဓာတ်သည် တစ်ကိုယ်လုံးပြန့်နှံ့လေသည်။ ထိုသို့ ဝါယောဓာတ် တစ်ကိုယ်လုံးပြန့်နှံ့ခြင်းကြောင့် ကိုယ်ကာယ၏ သွားလိုရာအရပ်သို့ ရှေ့ရှု ဆောင်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။ သွားလိုရာ အရပ်တစ်ပါးဘက်၌ **(သွားသော အမူအရာအားဖြင့် ရုပ်အထူး)**တို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကြ၏ ဟုဆိုလိုသည်။ ထိုသို့ ရုပ်အဆက်ဆက်တို့၏ သွားသောအမူအရာဖြင့် ဖြစ်ကြသောကြောင့်ပင် **“သွား၏”**ဟူ၍ လောကပညတ် ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်။

၂။ ထို့အတူ ရုပ်လိုသောစိတ်ဖြစ်လတ်သော် ထိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်သည် တစ်ကိုယ်လုံးပြန့်နှံ့လေသည်။ ထိုသို့ဝါယောဓာတ် တစ်ကိုယ်လုံးပြန့်နှံ့ခြင်းကြောင့် ကိုယ်ကာယ၏ မတ်မတ်စိုက်ထောင်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။ **(အထက်အထက်ဌာနအားဖြင့် ရုပ်အထူး)** တို့၏ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုသို့ ရုပ်အဆက်ဆက်တို့ အောက်နှင့်အထက် အဆင့်ဆင့်ရပ်သော အမူအရာဖြင့် ဖြစ်ကြသောကြောင့်ပင် **“ရပ်၏”**ဟူ၍ လောကပညတ် ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်။

၃။ ထို့အတူ ထိုင်လိုသောစိတ်ဖြစ်လတ်သော် ထိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်သည် တစ်ကိုယ်လုံးပြန့်နှံ့လေသည်။ ထိုသို့ ဝါယောဓာတ် တစ်ကိုယ်လုံးပြန့်နှံ့ခြင်းကြောင့် ကိုယ်ကာယ၏ အောက်ပိုင်းက ကွေးသော အမူအရာ၊ အထက်ပိုင်းက စိုက်ထောင်သော အမူအရာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အောက်ပိုင်း ကိုယ်ကာယ ကွေးသောအမူအရာ၊ အထက်ပိုင်းက စိုက်ထောင်သော အမူအရာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသို့ **(ကွေးသော အမူအရာအားဖြင့် ရုပ်အထူး)**တို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကြ၏ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုရုပ်အထူးတို့ ထိုင်သောအမူအရာဖြင့် ဖြစ်ကြသည်ကိုပင် **“ထိုင်၏”**ဟူ၍ လောကပညတ် ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်။

၄။ ထို့အတူ လျောင်းလို အိပ်လိုသောစိတ်ဖြစ်လတ်သော် ထိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်သည် တစ်ကိုယ်လုံးပြန့်နှံ့လေသည်။ ထိုသို့ ဝါယောဓာတ် တစ်ကိုယ်လုံးပြန့်နှံ့ခြင်းကြောင့် ကိုယ်ကာယ၏ ဖိလာ ကန့်လန့် ဆန့်သော အခြင်းအရာဖြစ်ပေါ်လာ၏။ **(ဖိလာ ကန့်လန့် ဆန့်သော အမူအရာအားဖြင့် ရုပ်အထူး)**တို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသို့ ရုပ်အထူးတို့ လျောင်းသောအိပ်သော အမူအရာဖြင့် ဖြစ်ကြသည်ကိုပင် **“လျောင်း၏၊ အိပ်၏”** ဟူ၍ လောကပညတ် ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်။

ထို့အတူ **“ကွေး၏၊ ဆန့်၏”** ဟု ဆိုရာ၌လည်း ကွေးလိုဆန့်လိုသော စိတ်ဖြစ်လတ်သော် ထိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်သည် တစ်ကိုယ်လုံးပြန့်နှံ့လေသည်။ ထိုသို့ ဝါယောဓာတ် တစ်ကိုယ်လုံး ပြန့်နှံ့ခြင်းကြောင့် အဆစ်တို့၏ ကွေးသောအမူအရာ၊ ဆန့်သောအမူအရာ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ **(ကွေးသောအမူအရာ၊ ဆန့်သောအမူအရာ အားဖြင့် ရုပ်အထူး)**တို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသို့ ရုပ်အထူးတို့ ကွေးသော ဆန့်သော အမူအရာဖြင့် ဖြစ်ကြသည်ကိုပင် **“ကွေး၏၊ ဆန့်၏”** ဟူ၍ လောကပညတ် ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်။

နိသတ္တ နိဇ္ဈိဝ သဘာဝ

ထို့ကြောင့် ဖော်ပြရာပါ လောကပညတ်ခေါ်ဆိုအပ်သည့် သွားမှု၊ ရပ်မှု၊ ထိုင်မှု၊ လျောင်းမှု၊ အိပ်မှု၊ ကွေးမှု၊ ဆန့်မှု အမူအရာအစုစုသည် ဤကိုယ်ခန္ဓာ၏ လှုပ်ရှားမှုသာဖြစ်၏။ ထိုထိုအမူအရာဖြင့် ရုပ်တရားအထူးတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်မှုသာဖြစ်၏ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤခန္ဓာကိုယ်၌ အခြားတစ်ပါး တစ်စုံတစ်ယောက် သွားတတ်၊ ရပ်တတ်၊ ထိုင်တတ်၊ လျောင်းတတ်၊ အိပ်တတ်၊ ကွေးတတ်၊ ဆန့်တတ်သော **“ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အတ္တဇီဝ”** ဟူ၍မရှိ။ ဤကိုယ်ခန္ဓာသည် တစ်စုံတစ်ယောက် သွားတတ်သော၊

(၃၁)

ရပ်တတ်သော၊ ထိုင်တတ်သော၊ လျောင်းတတ်သော၊ အိပ်တတ်သော၊
ကွေးတတ်သော၊ ဆန့်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အတ္တဇီဝမှ ဆိတ်သုဉ်း၏။
စင်စစ်သော်ကား - **စိတ္တနာနမာဂမ္မ၊ နာနတ္ထံ ဟောတိ ဝါယုနော။**

ဝိယုနာနတ္ထတော နာနာ၊ ဟောတိ ကာယဿ ဣဉ္ဇနာ။

စိတ်ထူးခြားမှုကို အစွဲပြု၍ ဝါယောဓာတ်၏ ထူးခြားမှုသည်
ဖြစ်၏။ ဝါယောဓာတ်၏ ထူးခြားမှုကြောင့် ဤကိုယ်ခန္ဓာ၏ လှုပ်ရှားမှု
အထူးထူး အထွေထွေဖြစ်ပေါ်လေသည်။ ဤကား ပရမတ္ထသဘော
အနက်အဓိပ္ပာယ်တည်း။

လက္ခဏာသုံးပါး

ဤသို့လျှင် မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် ဤဂါထာဖြင့် အနိစ္စလက္ခဏာ၊
ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာ-သုံးပါးကို ထင်ရှားပြတော်မူ၏။
ပြတော်မူပုံမှာ - သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်း ဣရိယာပုထ်လေးပါးတို့
အနက် တစ်ခုသော ဣရိယာပုထ်၌ ကြာမြင့်စွာနေသဖြင့် ကိုယ်ဆင်းရဲ
နာကျင်မှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုကိုယ်ဆင်းရဲ နာကျင်မှုကို ပယ်
ဖျောက်ရန် အခြားဣရိယာပုထ်တစ်ပါးသို့ ပြောင်းလဲမှုကို ပြုရတော့၏။

(ကိုယ်ဆင်းရဲနာကျင်မှု ဒုက္ခသဘောလက္ခဏာကို ဣရိယာ
ပုထ်ဖြင့် ဖုံးထားအပ်လေသည်။ (ဝါ) ဒုက္ခသဘောလက္ခဏာ မပေါ်
နိုင်အောင် အခြားဣရိယာပုထ် တစ်ပါးပါးဖြင့် ပြောင်းလဲဖုံးအုပ်၍ ထား
လေသည်။ ထို့ကြောင့် **“ဒုက္ခလက္ခဏာကို ဣရိယာပုထ် ဖုံးအုပ်သည်”**
ဟု ပညာရှိတို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။)

သို့ရကား “စရံ ဝါ ယဒိ ဝါ တိဋ္ဌံ” စသော ဂါထာသုံးပိုဒ်ဖြင့် ဣရိယာ
ပုထ်တစ်မျိုးမျိုး ပြောင်းလဲဖုံးအုပ်၍ ထားအပ်သော ဒုက္ခလက္ခဏာကို
ပြတော်မူ၏။ (ကိုယ်ဆင်းရဲသောကြောင့် ဣရိယာပုထ် အမျိုးမျိုး

ပြောင်းလဲရသည်။ သို့ရကား ဣရိယာပုထ်အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲရမှု တည်းဟူသော အကျိုးကို ဖော်ပြသဖြင့် အကြောင်းဖြစ်သည့် ကိုယ်ဆင်းရဲမှု ဒုက္ခလက္ခဏာကို သိရလေသည်။)

ထို့အတူ သွားသောအခါ၌ ရပ်ခြင်းစသည်တို့မရှိသောကြောင့် **“သောကာယဿ ဣဇ္ဇနာ - ဤသွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်း၊ ရှေ့နှောင်း တက်၊ ဆုတ်၊ ကွေးရုပ်၊ ဆန့်ရုပ် အစုစု အဖုံဖုံ အမူအရာ အလုံးစုံသည် ကိုယ်ခန္ဓာ၏ လှုပ်ရှားမှုသာတည်း။”** ဟု ဟောတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား ရှင်သည် သန္တတိဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အနိစ္စလက္ခဏာကို ပြတော်မူ၏။

ထင်ရှားစေဦးအံ့။ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပွား နေမှုကို သန္တတိဟူ၍ ခေါ်ဆိုသည်။ ယင်းသို့ ရုပ်နာမ်တို့၏ အဆက် မပြတ် ဖြစ်ပွားနေမှု-သန္တတိကြောင့် ထိုရုပ်နာမ်တရားတို့၏ သူ့ခဏနှင့်သူ ချုပ်ပျောက် ပျက်ဆုံး၍ သွားမှုတည်းဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာကို မမြင်ရခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုအကြောင်းကိုအစွဲပြု၍ **“အနိစ္စလက္ခဏာကို သန္တတိဖုံးအုပ် ထားသည်”** ဟု ပညာရှိတို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ **“သော ကာယဿ ဣဇ္ဇနာ - ဤသွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်း၊ ရှေ့နှောင်း တက်၊ ဆုတ်၊ ကွေးရုပ်၊ ဆန့်ရုပ် အစုစု အဖုံဖုံ အမူအရာ အလုံးစုံသည် ကိုယ်ခန္ဓာ၏ လှုပ်ရှား မှုသာတည်း။”** ဟု ဟောတော်မူလိုက်ခြင်းဖြင့် ဣရိယာပုထ် အမူအရာ တစ်ခုတစ်ခု၌ သဘောတူသော နာမ်ရုပ် တစ်စုတစ်စုတို့ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်။ ဣရိယာပုထ်တစ်ပါး အမူအရာတစ်ပါး ပြောင်းလဲ သွားသောအခါ ထိုနာမ်ရုပ်တရားတို့သည် အစုလိုက်အစုလိုက်ပင် ပြောင်းလဲ၍ သွားကြသည်။ ချုပ်ပျောက်၍ သွားကြသည်ဟူသော အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုနောက်ဆုံး စတုတ္ထပိုဒ်ဖြင့်

သန္တတိဖြင့် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် အနိစ္စလက္ခဏာကို မြတ်စွာဘုရား ထင်ရှားပြတော်မူသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ကို သိရလေသည်။

ရှေး၌ဆိုအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း ပရမတ္ထသဘာဝ စင်စစ်အားဖြင့် သွားလို၊ ရပ်လို၊ ထိုင်လို၊ လျောင်းလိုသော စိတ်ကြောင့် စိတ္တဇဝါယော ဓာတ်ဖြစ်သည်။ ထိုဝါယောဓာတ် တစ်ကိုယ်လုံး ပြန့်နှံ့သောကြောင့် သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်း စသောအမှုအရာဖြင့် ရုပ်အထူးတို့ဖြစ်ကြ သည်။ ထိုသို့ဖြစ်သည်ကိုပင် လောကပညတ်အားဖြင့် သွားသည်၊ ရပ်သည်၊ ထိုင်သည်၊ လျောင်းသည်၊ ရှေ့သို့တက်သည်၊ နောက်သို့ဆုတ် သည်၊ ကွေးသည်၊ ဆန့်သည်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်။ ပရမတ္ထ အားဖြင့်ကား ထိုထိုအကြောင်း စုပေါင်းညီညွတ်သဖြင့် သွားခြင်း၊ ရပ်ခြင်း စသော အမှုအရာအားဖြင့် ရုပ်အထူးတို့ ဖြစ်ကြခြင်းသာဖြစ်သည်။

ဤအချက်ကို လေးနက်စွာမသိသောကြောင့် အတ္တဝါဒသမား တို့သည် “အတ္တလိပ်ပြာသည်ပင် သွား၏၊ ရပ်၏၊ ထိုင်၏၊ လျောင်း၏”ဟု ပြောဆိုကြလေသည်။ ထိုသူတို့အလိုအားဖြင့် “အတ္တလိပ်ပြာ၏ သွားမှု၊ ရပ်မှု၊ ထိုင်မှု၊ လျောင်းမှု”ဟု ဆိုကြသည်။ ယင်းတို့ကို မြတ်စွာဘုရား ရှင်က “အတ္တလိပ်ပြာ၏ သွားမှု၊ ရပ်မှု၊ ထိုင်မှု၊ လျောင်းမှုမဟုတ်၊ ဧသာ ကာယဿ ဣဉ္ဇနာ - ဤအပြုအမူအလုံးစုံသည် ကိုယ်ခန္ဓာ၏ လှုပ်ရှားမှု ထိုထိုအကြောင်း စုပေါင်းညီညွတ်သဖြင့် ထိုထိုအမှုအရာအားဖြင့် ရုပ် အထူးတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပွားခြင်းမျှသာဖြစ်သည်”ဟု ဟောတော်မူသည်။

ထို့ကြောင့် ရုပ်သွား၊ ရုပ်ရပ်၊ ရုပ်ထိုင်၊ ရုပ်အိပ်ဟု ဆိုရာ၌လည်း (ရုပ်တရားသည် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သောသဘောသာရှိ၏) အမှန်စင်စစ် သွားသောအခြင်းအရာ၊ ရပ်သောအခြင်းအရာ၊ ထိုင်သောအခြင်းအရာ၊ အိပ်သောအခြင်းအရာထူးတို့ဖြင့် (ပရမတ္ထသဘော) ရုပ်တရားတို့

ဖြစ်ခြင်းကိုသာ ဆိုလိုသည်။ (ပညာမှတ်စိဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်ရ၏။)

ဃနလေးပါး

ဤနေရာ၌ (၁) သန္တတိဃန (၂) သမူဟဃန (၃) ကိစ္စဃန (၄) အာရမ္မဏဃနဟူ၍ ဃနလေးပါးရှိ၏။

(ဤဃနလေးပါး အကြောင်းကို ဓမ္မသင်္ဂဏီ အနုဋီကာ စာမျက်နှာ (၆၀)နှင့်(၆၆)တို့မှ ထုတ်နှုတ်ဖော်ပြအပ်သည်။)

(၁) သန္တတိဃန - ထိုလေးပါးတို့တွင် ရှေ့နောက်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ‘အခြားမရှိ အကြောင်းမထင်’သောအားဖြင့် တရားလုံး တစ်ခုတည်းကဲ့သို့ ထင်မှတ်ယူရအောင် ဖြစ်ပွားခြင်း စုလျက် တွဲလျက် ခဲလျက် ဖြစ်ပွားခြင်းသည် “သန္တတိဃန”မည်၏။

ဤ၌ “အခြားမရှိသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း”ဟူသည်မှာ ရှေ့တရား၏ ဘင်ခဏနှင့်ပြိုင်လျက် နောက်တရားကဖြစ်ခြင်း (တစ်နည်း) ရှေ့တရား ချုပ်သည်၏ အခြားမဲ့မှာပင် နောက်တရားက ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ယင်းကို (ပုရိမပစ္စိမာနံ နိရန္တရတာ - ရှေ့တရား နောက်တရား တို့၏အကြားမရှိ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်)ဟူ၍ ဋီကာဆရာကြီးများ ခေါ်ဆို အသုံးပြုတော်မူကြသည်။

ယင်းကဲ့သို့ အခြားမရှိ အကြားမထင်အောင် ဖြစ်ပွားခြင်းဖြင့် အဖြစ်တရားဘက်က အားရှိကာ ဖုံးလွှမ်းအပ်သကဲ့သို့ဖြစ်၍ အပျက်တရားဘက်က မထင်ရှားသောကြောင့် “ယခုတွေ့မြင်ရသောတရားသည် ယခင်တွေ့မြင်ရသော တရားပင်တည်း”ဟု မှတ်ယူသောအနေဖြင့် လူများ အပေါင်းတို့ ဖောက်ပြန်ထွေပြား အထင်မှား အမှတ်မှားကြရလေသည်။

ဤသဘောကို “ထင်းမီးစတစ်ခုကိုကိုင်၍ ဝှေ့ရမ်းလျှင် မီးဝိုင်းကြီးဟု ထင်ရမှု”က သက်သေခံလျက်ရှိ၏။ (ဤကား သန္တတိ ယနတည်း။)

(၂) သမူဟယန - ဖဿ အစရှိသော နာမ်တရား၊ ပထဝီအစ ရှိသော ရုပ်တရားတို့၏ ထိုထိုနာမ်ကလာပ် ရုပ်ကလာပ်တို့၌ တစ်ပေါင်း တည်း တစ်စုတည်းအနေဖြင့် ပရမတ္ထတရားသား တစ်စုတည်းကဲ့သို့ ထင်မှတ်ရအောင် စုလျက် တွဲလျက် ခဲလျက် ဖြစ်ပွားခြင်းသည် “သမူဟယန”မည်၏။

နာမ်တရား ရုပ်တရားတို့သည် ဖြစ်ပွားကြသောအခါ တရားလုံး (သဘာဝသတ္တိ) တစ်စုတည်းသာ ဖြစ်ကြသည်မဟုတ်၊ နာမ်တရားဘက် ကလည်း အနည်းဆုံးရှစ်မျိုး (စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်ခုနှစ်ပါးကို ဆိုလိုသည်။)

ရုပ်တရားဘက်ကလည်း အနည်းဆုံးရှစ်မျိုးပင် (အဋ္ဌကလာပ် ရုပ်ကိုရည်ညွှန်းသည်) ဖြစ်ပွားကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ အနည်းဆုံး သဘာဝသတ္တိ ရှစ်မျိုးတို့ သဘာဝသတ္တိ တစ်မျိုးတည်းဟု ထင်မှတ်ယူ ရအောင် စုလျက်ပေါင်းလျက် တွဲလျက် ခဲလျက် ဖြစ်ပွားခြင်းကို ‘သမူဟ ယန’ ခေါ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ (ဤကား သမူဟယနတည်း။)

(၃) ကိစ္စယန - နာမ်ကလာပ်တစ်ခုခု၊ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုခု၌ ပါရှိကြသည့် နာမ်တရား ရုပ်တရား အသီးသီးတို့သည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ မိမိတို့၏ ကိစ္စအလုပ်တို့ကို ပြုလုပ်ပြီး ပြေစေကြလျက် ဖြစ်ပွားကြ လေသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ပွားကြရာ၌ (အဘိဓမ္မာ ဉာဏ်ပညာမျက်စိ မရှိ သောသူတို့အဖို့မှာ) ဤကား ဖဿ၏အလုပ်ကိစ္စ၊ ဤကား ဝေဒနာ၏

အလုပ်ကိစ္စ၊ ဤကား သညာ၏အလုပ်ကိစ္စ စသည်ဖြင့်၎င်း၊ ဤကား ပထဝီ၏ကိစ္စ၊ ဤကား အာပေါ၏ကိစ္စ၊ ဤကား ဝါယော၏ကိစ္စ၊ ဤကား တေဇော၏ကိစ္စ စသည်ဖြင့်၎င်း အလုပ်ကိစ္စအထူးကိုသိဖို့ရန် ခဲယဉ်းလှ ကုန်၏။ ယင်းသို့ **‘နာမ်တရား ရုပ်တရားတို့၏ မိမိတို့၏ဆိုင်ရာ ကိစ္စ အထူး’**ကို သိနိုင်ခဲ့သောအနေဖြင့် တရားလုံး တစ်ခုတည်းဟု ထင်မှတ်ရအောင် စုလျက် တွဲလျက် ခဲလျက် ဖြစ်ပွားခြင်းကို **“ကိစ္စယန”** ခေါ်သည်။ (ဤကား **ကိစ္စယနတည်း။**)

(၄) အာရမ္မဏယန - နာမ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု၌ပါရှိသော ထိုထိုနာမ်တရားတို့၏ အာရုံတစ်ခုကို စု၍ ပေါင်း၍ အာရုံပြုသော အနေဖြင့်၎င်း ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု၌ပါရှိသော ထိုထိုရုပ်တရားတို့၏ အာရုံတစ်ခုတည်းအနေဖြင့်၎င်း ပရမတ္ထတရားသား (သဘာဝသတ္တိ) တစ်ခုတည်းဟု ထင်မှတ်ရအောင် စုလျက် ဆွဲလျက် ခဲလျက် ဖြစ်ပွားခြင်းကို **“အာရမ္မဏ ယန”** ခေါ်သည်။ (ဤကား **အာရမ္မဏယနတည်း။**)

အချုပ်အားဖြင့် အကြောင်းပစ္စည်းတရား အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရား အနေဖြင့် ဖြစ်ပွားကြသည့် များစွာသော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ **‘ကာလ အားဖြင့် သဘာဝအားဖြင့် ကိစ္စအားဖြင့် အာရုံသဘောအားဖြင့်’** အထူးအပြားကို သိနိုင်ခဲ့သောအနေအားဖြင့် တရားလုံး တရားသား တစ်ခုတည်းကဲ့သို့ ထင်မှတ်ယူရအောင် ဖြစ်ပွားခြင်းကို အစဉ်အတိုင်း သန္တတိယန၊ သမူဟယန၊ ကိစ္စယန၊ အာရမ္မဏယနဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ် လေသည်။

“ငရုတ်စေ့၌၊ စိတ်တွေ့သက်သက်၊ အစပ်ကိုတည့်၊ သိမြင် ဘိသိ၊ (ရှုမျော်ကြည့် သို့)၊ သတ္တိကိုမျှ၊ ရှုကြည့်ရ၊ ပရမတ္ထကို

(ပရမတ္ထမှာ)” ဟူသောအတိုင်း ထိုထိုနာမ်တရားတို့၏ သဘာဝသတ္တိကို ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် ရှုကြည့်နိုင်မှ ပရမတ္ထသို့ အမြင်ဆိုက်ရောက်သည်။

ပရမတ္ထသို့ အသိဉာဏ် အမြင်ဆိုက်ရောက်မှ ယနပြိုသည်။
ယနပြိုမှ အနတ္တအသိဉာဏ်ကို ရနိုင်သည်။
သဘာဝသတ္တိကို ဉာဏ်မျက်စေ့ဖြင့် မရှုကြည့်က
ပရမတ္ထသို့ အမြင်မဆိုက်၊
ပရမတ္ထသို့ အသိဉာဏ် အမြင်မဆိုက်လျှင် ယနမပြို၊
ယနမပြိုလျှင် အနတ္တအသိဉာဏ်ကို မရနိုင်။
ထို့ကြောင့် **“အနတ္တလက္ခဏာကို ယနဖုံးသည်”**ဟု
ပညာရှိတို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။

ဤဂါထာ၌ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် စတုတ္ထပါဒ “သောကာယဿ က္ကဉ္စနာ - ဤအပြုအမူအလုံးစုံသည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အတ္တလိပ်ပြာ၏ အပြုအမူမဟုတ်၊ စင်စစ်သော်ကား ထိုထိုရှုပ်နာမ်တရားအစု၏ ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ မိမိတို့၏အလုပ်ကိစ္စကို ပြုလုပ်ပြီးစေသောအားဖြင့် ဖြစ်ပွားမှု-လှုပ်ရှားမှုသာတည်း”ဟု ဟောတော်မူလိုက်သဖြင့် ယနဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အနတ္တလက္ခဏာသဘောကို ပြတော်မူ၏။ ဤအရာ စုကား နက်နဲဘိတောင်း။ သာမန်ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် မသိနိုင်ချေ။

**(ပုံ) ဦးဝိစိတ္တသာရာဘိဝံသ
မင်းကွန်းတိပိဋကဆရာတော်ဘုရားကြီး**